«Συγγνώμη για την αναστάτωση, αλλά εδώ έχουμε μια επανάσταση»

Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, με τη Σοβιετική Ένωση διαλυμένη και την Κίνα σε φάση μεταρρυθμίσεων, ο Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου μαζί με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ φαινόταν ότι θα έτρεχαν τον κόσμο για τα επόμενα (πολλά) χρόνια. Την Πρωτοχρονιά του 1994, η κυβέρνηση του Μεξικού υπέγραψε με τις ΗΠΑ και τον Καναδά τη Συμφωνία Ελεύθερου Εμπορίου της Βόρειας Αμερικής (North American Free Trade Agreement, NAFTA). Ο Καναδάς και οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να έχουν ελεύθερη οικονομική δραστηριότητα στο Μεξικό. Ό,τι, δηλαδή, είχε γλιτώσει από τη μανία των κερδοσκόπων τους περασμένους αιώνες θα έπαυε να υπάρχει όπως υπήρχε.

Οι προετοιμασίες για την υπογραφή της συμφωνίας περιλάμβαναν την ακύρωση του άρθρου 27 του Μεξικανικού Συντάγματος, βασικού κεκτημένου της Επανάστασης του 1910-1919. Με το άρθρο 27, σε μια χώρα όπου ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού είναι ιθαγενείς, οι κοινόχρηστες εκτάσεις των ιθαγενών απαγορευόταν να ιδιωτικοποιηθούν. Όμως, το άρθρο δεν ήταν σύμφωνο με το πνεύμα της Συμφωνίας Ελεύθερου Εμπορίου της Βόρειας Αμερικής. Έτσι, οι ιθαγενείς αγροτικοί πληθυσμοί φοβήθηκαν ότι θα έχαναν την κοινόχρηστη γη τους. Επίσης, φοβήθηκαν ότι φθηνότερα προϊόντα από τις ΗΠΑ και τον Καναδά θα ανταγωνίζονταν τα δικά τους ντόπια.

Την Πρωτοχρονιά του 1994, στην Τσιάπας του Μεξικού ο Ζαπατίστικος Στρατός Έθνικής Απελευθέρωσης (Ejército Zapatista de Liberación Nacional, EZLN), γνωστοί ως Ζαπατίστας, ξεσηκώθηκε. Οι Ζαπατίστας θεώρησαν την επικείμενη Συμφωνία Έλεύθερου Έμπορίου ως «θανατική ποινή» για το μέλλον των ιθαγενών πληθυσμών. Οι ιθαγενείς ενώθηκαν με κομμάτια του υπόλοιπου λαού και ξεκίνησαν έναν αγώνα για ισότητα, ελευθερία και αξιοπρέπεια μέσα από τις, πλέον, αυτόνομες περιοχές της Τσιάπας.

Κήρυξαν πόλεμο ενάντια στο κράτος του Μεξικού. Κατέλαβαν εκτάσεις και κυβερνητικά κτίρια. Συγκρούστηκαν με τον στρατό του Μεξικού και θρήνησαν νεκρούς. Στο πρώτο τους δελτίο τύπου, από τη ζούγκλα της Λακαντόν στην Τσιάπας, έγραφαν: «Μα σήμερα λέμε: φτάνει πια!». Από το 1994, στην Τσιάπας, γυναίκες και άνδρες οικοδομούν αυτοδιαχειριζόμενες κοινότητες μέσα από τη συλλογική τους δράση. Οι Ζαπατίστας αντιστέκονται και δημιουργούν έναν άλλο κόσμο. Έχουν εμπνεύσει εκατομμύρια ανθρώπους παγκοσμίως.

Τον Ιούλιο του 1996, ο Σουμπκομαντάντε Μάρκος, ηγετική φυσιογνωμία των Ζαπατίστας, έστειλε ένα γράμμα στον Εντουάρντο Γκαλεάνο (1940-2015), τον γνωστό Ουρουγουανό συγγραφέα και

δημοσιογράφο. Ο Γκαλεάνο ήταν ίσως ο πρώτος που ανέδειξε τόσο γλαφυρά την πολιτική διάσταση του ποδοσφαίρου. Ο Μάρκος έγραψε στον Γκαλεάνο για τον Ολίβιο, ένα πεντάχρονο παιδί της φυλής Τοτζολαμπάλ (Tojolabal), απογόνων των Μάγια. Ο Μάρκος λέει στον Γκαλεάνο ότι τα παιδιά αυτής της ηλικίας στην Τσιάπας συχνά δεν ζουν πάνω από τα πέντε έτη. Η θνησιμότητα των κατοίκων της Τσιάπας είναι διπλάσια από αυτή των μη ιθαγενών κατοίκων στο υπόλοιπο Μεξικό.

Ωστόσο, ο Ολίβιο ήταν εκεί, γεμάτος ζωντάνια, και κυνηγούσε μια μπάλα που ένας Ζαπατίστα επικεφαλής είχε κλοτσήσει μακριά. Ο Ολίβιο έτρεξε για την μπάλα μέσα στις λάσπες και τις κοπριές και πέρασε όλους τους αμυντικούς που βρήκε μπροστά του – ένα δέντρο και δύο παιδιά που τα απασχολούσε περισσότερο η λάσπη. Ο Μάρκος παρακολουθούσε τον λιλιπούτειο ποδοσφαιριστή ο οποίος ήταν έτοιμος να σκοράρει. Ωστόσο, ο Ολίβιο σταμάτησε ξαφνικά τις ντρίμπλες όταν ένα πουλί στάθηκε κοντά του. Ο Ολίβιο άφησε την μπάλα για ένα όπλο ώστε να κυνηγήσει το πουλί. Αν το έπιανε ο Ολίβιο, θα τάιζε την οικογένειά του. Στην Τσιάπας, τώρα οι άνθρωποι φορούν τα στρατιωτικά τους ρούχα ώστε τα παιδιά αύριο να φορούν τις ποδοσφαιρικές τους στολές, γράφει ο Μάρκος. Ήρθε, λοιπόν, η ώρα να σπρώξουμε την μπάλα του Ολίβιο στα δίχτυα.

—

*Ο Βασίλης Κωστάκης είναι Καθηγητής Τεχνολογικής Διακυβέρνησης και Βιωσιμότητας στο Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο του Τάλιν και ερευνητής στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρντ. Το βιβλίο του "Αλλάζοντας τον κόσμο με μία μπάλα" συζητά νέους τρόπους οργάνωσης της κοινωνίας με αφορμή το ποδόσφαιρο.